

OPIEKA SENIORALNA

STANDARDY OPIEKI NAD PACJENTEM,
ROLA OPIEKUNA, CHOROBY OTĘPIENNE

Opieka senioralna

**Standardy opieki
nad pacjentem,
rola opiekuna,
choroby otępienne**

Autor: **Marta Bogusiak, Kinga Klejment, Marzena Pytlarz-Pietraszko**

Tłumaczenie: **Magdalena Kaczmarek**

Redaktor: **Anna Śmigulska-Wojciechowska**

Menedżer produktu: **Anna Konarzewska-Żuczek**

Menedżer segmentu: **Piotr Szczygieł**

Projekt graficzny okładki: **Magdalena Huta**

Korekta: **Zespół**

Koordynator produkcji: **Magdalena Huta**

Druk: **KRM Druk**

Skład i łamanie: **Dariusz Ziach**

ISBN 978-83-8344-871-8

Copyright by Wiedza i Praktyka sp. z o.o.
Warszawa 2024

Wiedza i Praktyka sp. z o.o.

ul. Łotewska 9a, 03-918 Warszawa

tel. 22 518 29 29, faks 22 617 60 10, e-mail: cok@wip.pl

NIP: 526-19-92-256, KRS: 0000098264 – Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie,

XIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego

wysokość kapitału zakładowego 200.000 zł

nr rejestrowy BDO: 000008579

Publikację „**Opieka senioralna. Standardy opieki nad pacjentem, rola opiekuna, choroby otepienne**” przygotowano z zachowaniem najwyższej staranności i wykorzystaniem wysokich kwalifikacji, wiedzy oraz doświadczenia jej twórców. Zaproponowane w niej wskazówki, porady i interpretacje dotyczą sytuacji typowych. Ich zastosowanie w konkretnym przypadku może wymagać dodatkowych, pogłębionych konsultacji. Opublikowane rozwiązania nie mogą być traktowane jako oficjalne stanowisko organów i urzędów państwowych. W konsekwencji autorzy i redakcja nie mogą ponosić odpowiedzialności prawnej za zastosowanie zawartych w publikacji „**Opieka senioralna. Standardy opieki nad pacjentem, rola opiekuna, choroby otepienne**” wskazówek, przykładów, informacji itp. do konkretnych przypadków.

SPIS TREŚCI

ROZDZIAŁ 1. WYBRANE FORMY OPIEKI SENIORALNEJ W POLSCE	5
1.1. Bezpłatne leki dla seniorów	6
1.2. Zakłady opiekuńczo-lecznicze, czyli stacjonarna opieka długoterminowa	8
1.3. Opieka długoterminowa domowa	28
1.4. Opieka paliatywna i hospicyjna – czy może być alternatywą dla zakładów opiekuńczo-leczniczych	31
1.5. Centra zdrowia 75+	33
1.6. Domy pomocy społecznej	44
1.7. Leczenie szpitalne	53
1.8. Podstawowa opieka zdrowotna	65
1.9. Ambulatoryjna opieka specjalistyczna (AOS)	68
ROZDZIAŁ 2. STANDARDY OPIEKI NAD PACJENTEM SENIOREM	72
2.1. Wiek emerytalny w Polsce	72
2.2. Opieka długoterminowa nad osobami starszymi	74
2.3. Geriatria jako pożądaný kierunek medycyny	76
2.4. Specyfika pacjenta geriatrycznego	77
2.5. Geriatria w Polsce	79
2.6. Standardy opieki geriatrycznej	80
2.7. Ocena stanu zdrowia pacjenta geriatrycznego	84
2.8. Rola opiekuna w opiece geriatrycznej	88
2.9. Opiekun prawny osoby starszej	88
2.10. Profilaktyka chorób wieku geriatrycznego	91
2.11. Kompleksowy system wsparcia dla osób w wieku 75 lat	93
ROZDZIAŁ 3. BUDOWANIE ZAUFANIA, WSPÓŁPRACY I WZAJEMNEGO WSPARCIA W CODZIENNEJ OPIECE NAD SENIORAMI	95
3.1. Potrzeby osób starszych – jak je zaspokoić	98
3.2. Samotność seniorów i jak jej zapobiegać	101
3.3. Budowanie relacji opartej na komunikacji i zrozumieniu	102
3.4. Rola opiekuna w komunikacji z rodziną osoby starszej	105
3.5. Obowiązki opiekuna osób starszych	107
3.6. Budowanie zaufania, współpracy i wsparcia w opiece nad seniorami	109
3.7. Znaczenie szkoleń i rozwoju w pracy opiekuna	110
3.8. Dbanie o siebie jako kluczowy element pracy opiekuna	111
3.9. Relacja opiekun–senior: miłość, szacunek i akceptacja	113
ROZDZIAŁ 4. DEMENCJA ORAZ INNE CHOROBY STARCZE	115
4.1. Czym jest demencja?	115
4.2. Jak zaczyna się demencja, czyli pierwsze objawy choroby Alzheimera	119
4.3. Objawy choroby Alzheimera w zaawansowanym stadium	121

4.4. Które leki pomagają w demencji?	127
4.5. Profilaktyka i zagrożenia: skuteczne zapobieganie demencji	128
4.6. Demencja to zadanie dla całej rodziny	132
4.7. Sprawni w podeszłym wieku	132
4.8. Choroba Parkinsona: przyczyny, objawy, diagnoza i profilaktyka	135
4.9. Jakie są przyczyny choroby Parkinsona?	137
4.10. Jakie są pierwsze objawy choroby Parkinsona?	138
4.11. Leczenie choroby Parkinsona za pomocą leków	142
4.12. Wnioski dotyczące choroby Parkinsona.....	145
PODSTAWA PRAWNA	146

ROZDZIAŁ 1.

WYBRANE FORMY OPIEKI SENIORALNEJ W POLSCE

Opieka nad seniorami w Polsce to temat złożony i wieloaspektowy, ponieważ nie istnieje jednoznaczna definicja legalna pojęcia „senior.” W różnych przepisach prawnych można znaleźć różne kryteria wieku, które przyznają osobom starszym szczególne uprawnienia. Na przykład, program bezpłatnych leków obowiązuje od 65. roku życia, podczas gdy szczególna opieka geriatryczna w ramach programu „Centrum Zdrowia 75+” dostępna jest dla osób od 75. roku życia. Różnorodność tych kryteriów odzwierciedla specyfikę potrzeb zdrowotnych osób starszych, które mogą się znacznie różnić w zależności od indywidualnych okoliczności.

Warto zaznaczyć, że nie wszystkie świadczenia omawiane w niniejszej książce są bezpośrednio powiązane z wiekiem. Część z nich zależy od stanu zdrowia pacjenta, a nie od daty urodzenia. Jednakże seniorzy, z uwagi na problemy zdrowotne związane z procesem starzenia, często kwalifikują się do tych świadczeń. Dlatego też opieka nad osobami starszymi wymaga zrozumienia specyficznych potrzeb tej grupy i dostosowania systemu opieki zdrowotnej w taki sposób, aby zapewnić im odpowiednie wsparcie.

Skoncentrujemy się na świadczeniach finansowanych ze środków publicznych, które są dostępne dla seniorów w Polsce. Ważne jest jednak, aby pamiętać, że istnieją także alternatywne formy opieki oferowane przez sektor prywatny, które mogą podlegać innym zasadom

i regulacjom. Niniejsze opracowanie ma na celu przybliżenie czytelnikom zagadnień związanych z opieką nad osobami starszymi, z uwzględnieniem zarówno uregulowań prawnych, jak i praktycznych aspektów funkcjonowania systemu opieki zdrowotnej. W dalszej części zostaną omówione różne formy świadczeń, w tym:

- ambulatoryjna opieka zdrowotna,
- opieka długoterminowa domowa oraz
- opieka realizowana w zakładach stacjonarnych – zarówno leczniczych, jak i domach pomocy społecznej.

1.1. Bezpłatne leki dla seniorów

Jednym z przywilejów przyznanych seniorom w zakresie dostępu do opieki zdrowotnej jest bezpłatny dostęp do wybranych leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych. Uprawnienie to zostało opisane w art. 43a ustawy z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tekst jedn.: Dz.U. z 2024 r. poz. 146).

Osoby po ukończeniu 65. roku życia mają prawo do bezpłatnego zaopatrzenia w leki, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne określone w specjalnym wykazie określonym przez ministra właściwego do spraw zdrowia w drodze obwieszczenia. Minister ustala go, mając na uwadze zaspokojenie potrzeb zdrowotnych seniorów, dostępność i bezpieczeństwo stosowania tych produktów, a także stosunek kosztów do uzyskiwanych efektów zdrowotnych.

UWAGA

Aktualny wykaz leków dostępnych bezpłatnie znajdziesz na stronie Ministerstwa Zdrowia, pod adresem: <https://www.gov.pl/web/zdrowie/obwieszczenia-ministra-zdrowia-lista-lekow-refundowanych>

Dostęp do bezpłatnych leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych odbywa się na podstawie recepty, którą może wystawić: